

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРИКЛАДНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА
МЕНЕДЖМЕНТУ ІМ. Г.Е. ВЕЙНШТЕЙНА

МАТЕРІАЛИ

XI МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

17 – 18 ЖОВТНЯ 2023 р.

«ЕКОНОМІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ

РОЗВИТКУ УКРАЇНИ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ»

м. Одеса

УДК 330.34:005.35(477"20")

Економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку ХХІ століття. Матеріали ХІ Міжнародної науково-практичної конференції 17-18 жовтня 2023 року. Одеса: Одеський національний технологічний університет, 2023. – 663 с.

У матеріалах конференції знайшли відображення економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку ХХІ століття. Були запропоновані шляхи вирішення найактуальніших та нагальних проблем багатьох сфер сучасного бізнесу та новітні управлінські технології в сучасних турбулентних умовах існування підприємств. В доповідях особлива увага приділялась прикладному характеру досліджень та їх впливу на поліпшення економічної ситуації в країні.

Науковий редактор Козак К.Б. - д-р екон. наук, професор, директор ННІПЕіМ ім. Г. Е. Вейнштейна ОНТУ

Редакційна колегія:

Агеева І.М. – к.е.н., доц., Басюркіна Н.Й. – д.е.н., проф., Баранюк Х.О. – к.е.н., доц., Лагодієнко В.В. – д.е.н., проф., Немченко В.В. – д.е.н., проф., Павлов О.І. – д.е.н., проф., Седікова І.О. – д.е.н., проф., Ніколюк О.В. – д.е.н., проф., Козак К.Б. – д.е.н., проф., Соловей А.О. – к.і.н., доц., Згадова Н.С. – к.е.н., доц., Маркова Т.Д. – к.е.н., доц., Волкова А.Ю. – ас., Мільчева В.В. - PhD, доц., Новикова В.С.

Матеріали додаються за оригіналами рукопису

Редакційна колегія не несе відповідальності за зміст та сутність наданих матеріалів

ЗАРУБІЖНА ФІНАНСОВА ДОПОМОГА ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ ФЕРМЕРІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

**Гордієнко Л.А., д.е.н., доцент,
Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова, м. Черкаси
Пасічник Ю.В., д.е.н., професор,
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», м. Київ**

Унаслідок повномасштабної війни, економіка України зазнала суттєвих втрат. Згідно опитування, виконаного Офісом із розвитку підприємництва та експорту, Дія. Бізнес й Advanter Group станом на грудень 2022 р. 9,9% підприємств зупинені, 21,8% – частково зупинені (не враховуючи окуповані території), загальні прямі втрати МСБ оцінюються у 87 млрд доларів США, бізнесактивність скоротилася, а експортери стикаються з обмеженими можливостями через блокаду портів [1, с.1-2].

За попередньою оцінкою Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (FAO) станом на кінець 2022 р. тільки прямі втрати активів аграрної галузі складають орієнтовно 6 млрд. дол. США. На даний час вважається пошкодженими близько 5% земель сільськогосподарського призначення. Втрати доступних посівних площ становлять понад 25%, зрошуваних земель перевищують 70%, ягідників близько 25%, садів – 20%. Відбулося зростання вартості виробництва продукції внаслідок зростання цін на добрива, паливо та насіння. Значні масиви земель є небезпечними для виробничої діяльності через пошкодження та мінування [1, с.3].

Отже, сільське господарство зазнало значних руйнувань та потребує вагомої підтримки, зокрема фінансової.

Беручи до уваги тематику дослідження, основним методом виберемо системний, який у достатній мірі сприяє виявленню причин складного поточного стану фермерів та отриманню відповідних результатів.

Аналізуючи стан фермерських господарств в умовах 2023 р. зазначимо, що вони потребують підтримки за такими напрямками: – 80% в різних її форматах, зокрема у 78,3% є потреба у фінансовій допомозі від кредитних установ чи донорських програм. Більше половини – 52,3% потребують кредитних чи донорських коштів, а необхідна сума для фінансування своєї діяльності коливається в межах від 500 тис до 5 млн гривень. Ці кошти передбачається направити: на розвиток та відновлення; на допомогу з оподаткуванням; на нову техніку та новітнє обладнання; на страхування та покриття ризиків; на вихід на нові ринки та дослідження; на навчання та розвиток; на виплату боргів та оплату праці; на закупівлю хімікатів; на логістику. Водночас, фермерські господарства потребують консультаційної підтримки від експертів в таких питаннях, як: фінанси та інвестиції; постачання та збут; пошук партнерів; побудова відносин з владою; консультування; 5% фермерів потребують промоції, допомоги у

пошуку нових покупців та вихід на ринки ЄС. Важливо зазначити, що 76% фермерів готові надавати свою допомогу іншим підприємцям за рахунок консультацій, спільних проєктів, послуг, рекомендацій продукції своїм клієнтам та готові ділитися ресурсами, досвідом у виробництві, знаннями європейських практик, зв'язками з партнерами. Водночас, готовність брати участь у розробці спільних продуктів та у створенні спільних інфраструктурних проєктів з іншими підприємства виявили лише 39% опитаних фермерів [1, с.4].

Зазначимо, що у Державному бюджеті України на 2023 р. на агропромисловий комплекс передбачено 1,56 млрд грн., зокрема 1 млрд грн. на розвиток садів і виноградників. Цими коштами можуть скористатись також і фермери [2].

Водночас, окрім національної державної підтримки, фермерам пропонуються різноманітні програми та гранти від зарубіжних партнерів. Подамо окремі із них, які реалізуються у 2023 р.

1. *Допомога малим агровиробникам.* У Державному аграрному реєстрі приймаються заявки в рамках нової програми на загальну суму понад 1,5 млрд грн (50 млн євро). Програма фінансується за рахунок бюджетної підтримки ЄС. За умовами програми, безповоротну допомогу зможуть отримати аграрії, які обробляють від 1 до 120 га сільськогосподарських угідь або утримують від 3 до 100 корів. Зареєстровані у ДАР фермерські господарства та інші виробники сільськогосподарської продукції, що відповідають критеріям програми, зможуть отримати безповоротну допомогу в розмірі: 3100 грн на один гектар оброблюваних угідь сільськогосподарського призначення (але не більше 372 тис. грн); 5300 грн на кожну корову, яка перебуває у власності отримувача (але не більше 530 тис. грн) [3].

2. *Програма для виробників органічної продукції.* Можуть отримати кошти 30 виробників на загальну суму \$150 тис. При цьому максимальний розмір однієї заявки становить \$5 тис. Передбачена для фермерів які працюють на органічному ринку. Джерелом є грантові кошти, які будуть спрямовані на посилення спроможності органічного сектору, підтримку органічних операторів, виробників та переробників органічних сертифікованих харчових продуктів з акцентом на збут, продажі та маркетинг на внутрішньому ринку [4].

3. *Кошти для мікробізнесу.* Передбачено гранти цьому бізнесу, де задіяні від 2 до 20 працівників і участь можуть взяти представники малого та мікробізнесу в Україні, зокрема й агросектору. Джерелом є грантові кошти які можна використати на придбання або дофінансування купівлі обладнання, матеріалів чи товарів, будівництво або ремонт приміщень. Організаторами є благодійний фонд СпівДія у партнерстві з Startup

Ukraine, Міністерством молоді та спорту України за підтримки проєкту ЄС #EU4Youth Entrepreneurship and Employment [4].

4. *Гранти для експортерів.* Можна отримати від \$20 тис до \$75 тис на фермерське господарство. Загальний бюджет програми – \$ 1 млн, який буде розділено між 20 грантоотримувачами. Участь можуть взяти всі сфери бізнесу включаючи агро. Грантоотримувачі повинні бути зареєстрованими в Україні, як ФОП, приватний підприємець або неурядова організація, мати добру репутацію та відповідати цивільним і податковим нормам. Реципієнт має мати менш як 250 працівників і менш як \$50 млн річного обороту. Умовою є те, що грант покриває до 70% витрат. Кошти можуть бути спрямовані на відновлення, реактивацію та/або розширення експортних операцій та продажів, а також залучення інвестицій для грантоотримувача. Організатором є USAID «Конкурентоспроможна економіка України» [4].

5. *Програма для дрібних та фермерів-одноосібників.* За 1 га земель сільгосппризначення надається допомога у розмірі 3100 грн, але не більше, ніж 372 тис. грн для одного отримувача. Передбачена для господарств, що мають у власності та/або користуванні від 1 до 120 га сільгоспугідь. Організатором бюджетної програми «Підтримка фермерських господарств та інших виробників с/г продукції» є ЄС [4].

6. *Допомога тваринникам.* На кожну корову, яка перебуває у власності фермера, ідентифіковану та зареєстровану відповідно до законодавства станом на дату подання заявки, надається допомога в розмірі 5300 грн, але не більше 530 тис. грн для одного отримувача. Передбачена для господарств та інших виробників с/г продукції, які мають у власності від 3 до 100 корів. Рішення про надання підтримки прийматиметься прозоро та відповідно до найкращих європейських практик. Подати заявку можна на платформі ДАР. Організатором бюджетної програми «Підтримка фермерських господарств та інших виробників с/г продукції» є ЄС [4].

7. *Грант на розширення агробізнесу.* Підтримка у розмірі до \$20 тис. за умови власного внеску партнера до 50% від загального бюджету проєкту. Розрахована для представників агросектору, а саме приватних підприємств будь-яких форм реєстрації, об'єднання виробників сільгосппродукції, комунальних підприємств та ін. Умовами проєкту має бути передбачено розширення бізнес-діяльності. Кінцевим результатом проєкту має бути збільшення прибутків місцевого населення на території, яку він охоплює, в тому числі внаслідок їхнього прямого залучення у виробничо-збутові ланцюжки. Організатором є Данська рада у справах біженців (DRC) [4].

8. *Субгранти для малих та середніх агропідприємств.* На розгляд організаторів виділяється субгрант, тобто частина гранту, що надається на безоплатній та безповоротній основі для здійснення цільових заходів.

Розрахований для господарств, що працюють на продовольчу безпеку в Україні з виробництва, післязрожайної підготовки, переробки овочів, фруктів та ягід, м'яса, молочної продукції, птиці (крім курятини) або продукції аквакультури. Умовами є те, що проєкт має передбачати підвищення потенціалу сільськогосподарських малих та середніх підприємств, які беруть участь у поточному проєкті Демо-Фермер. Також можливе фінансування проєктів зі створення продуктів із доданою вартістю. Організатором є USAID Агро [4].

Проаналізувавши форми, механізми, умови надання фінансової підтримки українським фермерам, сформуємо таку схему (рис. 1)

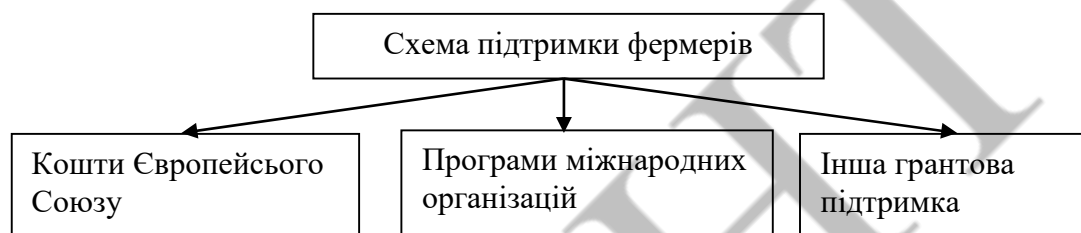

Рис. 1. Схема міжнародної фінансової підтримки українських фермерів

Джерело. Розроблено авторами

Оцінюючи подані фінансові ресурси, які надаються міжнародними партнерами українським фермерам, зробимо такі висновки:

допомога є багато ієрархічною – від офіційних структур ЄС до профільних організацій;

допомога надається як у поворотній так і безповоротній основі;

допомога передбачає цільовий характер використання;

є суттєвим доповненням до існуючих національних бюджетних програм.

Література

1. Вплив війни на стан аграрної галузі в Україні. Action Deutschland Hilft. 2022. URL: <https://economics.org.ua/images/Analitika-agro-sector2023.pdf>.

2. Підтримка АПК у 2023 році: на що можуть розраховувати аграрії. *Grow.How.in.ua*. 9 січня 2023 р. URL: <https://www.growhow.in.ua/pidtrymka-apk-u-2023-rotsi-na-shcho-mozhut-rozrakhovuvaty-ahrarii/>

3. Малі агровиробники можуть отримати допомогу через ДАР. [Міністерство аграрної політики та продовольства України](https://minagro.gov.ua/news/mali-agrovirobniki-mozhut-otrimati-dopomogu-). URL:

<https://minagro.gov.ua/news/mali-agrovirobniki-mozhut-otrimati-dopomogu->

cherez-

dar?v=6315a29317f69&fbclid=IwAR2uSA3e8ifaWZTK164mF-gTcdIncBmwFaqPRP_2EcIDmsn4eX4sysxBfCc.

4. ТОП-10 актуальних грантових програм для фермерів. KURKUL. 13 вересня 2022 р. URL: <https://kurkul.com/spetsproekty/1361-top-10-aktualnih-grantovih-program-dlya-fermeriv>.

ІНТІБ ОНІТІУ

13.	<i>Голод В.В., Євдокімова М.О.</i> ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНИХ КАТЕГОРІЙ.....	45
14.	<i>Гордієнко Л.А., Пасічник Ю.В.</i> ЗАРУБІЖНА ФІНАНСОВА ДОПОМОГА ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ ФЕРМЕРІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	49
15.	<i>Грищенко А.В.</i> ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ХЛІБОПЕКАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	54
16.	<i>Гуркіна Н.А., Замлинський В.А.</i> ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА НА ПІДПРИЄМСТВАХ	58
17.	<i>Добрянська Н.А., Черноусова С.С.</i> МАРКЕТИНГОВІ ІННОВАЦІЇ У ГАЛУЗІ УКРАЇНСЬКОГО ТУРИЗМУ ДЛЯ ПІДТРИМКИ СТАЛОСТІ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ТУРИСТИЧНИХ ДЕСТИНАЦІЙ.....	62
18.	<i>Донець Л.Я., Мунтян І.В., Долинська О.О.</i> РОЛЬ РЕКЛАМНОГО ДИЗАЙНУ В УСПІШНОСТІ МАРКЕТИНГОВИХ КОМПАНІЙ.....	65
19.	<i>Калишин Д.О., Куницька Н.Б.</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕКО-ГОТЕЛІВ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ.....	68
20.	<i>Кемза Р.Г., Євдокімова М.О.</i> НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ.....	73
21.	<i>Кирюхін А.В., Афанасьєва О.К.</i> ПОТЕНЦІАЛ МОРСЬКОГО ПОРТУ ЧОРНОМОРСЬК В СИСТЕМІ ЕКСПОРТНИХ ПОСТАВОК ПРОДУКЦІЇ АПК.....	76
22.	<i>Коваленко-Марченкова Є.В., Бут К.А.</i> CONCEPTUAL APPROACHES TO THE DEVELOPMENT OF THE NATIONAL INNOVATION SYSTEM.....	80
23.	<i>Корват О.В.</i> РОЗВИТОК ЦИФРОВИХ БІЗНЕС-ЕКОСИСТЕМ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ.....	84
24.	<i>Красногорська А.В., Савченко Т.В.</i> РОЛЬ СИТУАТИВНОГО МАРКЕТИНГУ У ПРОСУВАННІ ПРОДУКТУ.....	88
25.	<i>Кулаковська Т.А., Випирайлов А.С.</i> СУЧАСНИЙ СТАН ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ВІНОРОБНОЇ ГАЛУЗІ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД.....	90